

учителя, за необхідності, «перетікає» у бесіду), читання або сприймання на слух визначень, запропонованих рідною мовою.

Ще один із способів ознайомлення з новими словами – дати учневі можливість зрозуміти значення слова завдяки дібраному учителем словосполученню (або словосполученням), реченню (або реченням), тексту (або його уривка) українською мовою.

Разом з тим, завдання стане простішим, якщо як підказку використати матеріали рідною мовою. По-перше, це читання тексту, вміщеного у посібнику двома мовами, – українською мовою та рідною мовою (на одній розгортці – два варіанти тексту, переглянути кожен із яких учень може у будь-який момент). По-друге, ознайомлення із текстом, адаптованим за методом Іллі Франка. Спочатку школяр або школярка читає текст українською мовою, який розбитий на уривки, після кожного уривка вміщено переклад та лексичні коментарі, потім – той самий уривок тексту, але уже без підказок. Спільним для обох варіантів є те, що їх застосування дозволяє учневі зануритися у текст, не відволікаючись на користування словником. Разом з тим, завдяки тому, що слова у тексті багаторазово повторюються у різних поєднаннях, школяр без будь-яких вольових зусиль ефект поповнює свій словниковий запас.

Для збагачення словникового запасу радимо використовувати різні види перекладу: усний і письмовий, послідовний та синхронний, точний або вільний, повний або неповний (скорочений, фрагментарний) переклад.

Вибір способу семантизації залежить від вікових та індивідуальних особливостей учнів, їхньої мовної підготовки як з української мови, так із рідної мови.

Для ефективного забезпечення збагачення словникового запасу з української мови учнів на засадах компетентнісного підходу важливо, щоб якнайбільше слів поповнювало саме активний словник. Досягнення такого результату можливе завдяки виконанню різноманітних та різнорівневих завдань, застосуванню різних форм навчальної діяльності, методів і засобів навчання. Зазначені аспекти враховані під час розроблення методики збагачення словникового запасу з української мови учнів 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням мовами національних меншин.

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ШКІЛ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

І. Л. Липчевська, науковий співробітник

Формування усного мовлення (усної комунікації) є одним з ключових аспектів компетентнісного підходу до навчання української мови у початковій освіті. Він набуває особливої значущості у школах з навчанням мовами національних меншин, адже у такому випадку українськомовна комунікація потребує специфічної спрямованої діяльності вчителя.

Так, у 1 – 4 класах увага зосереджувалася на оволодінні учнями початковими вміннями та навичками усного спілкування на основі елементарної лексики та граматики, засвоєнню правильної вимови звуків. Методи навчання добирали з

урахуванням особливостей сучасних учнів початкових класів та їх соціальної ситуації розвитку.

Отже, для формування усного мовлення на уроках української мови як державної у першому циклі початкової освіти експериментальних шкіл перевага надавалася навчальній діяльності у формі рольової та дидактичної гри, зокрема організованої на основі методів кубування, незакінченого речення, мозкового штурму, асоціативного куща тощо. Це дозволило реалізувати поступовий перехід від гри до навчання (як провідного виду діяльності дітей 7 – 10 років) та забезпечити наступність між циклами початкової освіти. Також у 1 – 2 класах експериментальних шкіл приділялася значна увага створенню емоційно-комфортного освітнього середовища (використання прийомів «мікрофон», «крісло автора», «рожевий олівець», «ручки до середини» тощо). Такий підхід сприяв зацікавленню дітей у спілкуванні українською мовою та створенню ситуації успіху для кожного учня, – отже, мотивував клас до пізнавальної, навчальної діяльності.

У другому циклі початкової освіти тривалість ігор на уроках української мови як державної поступово зменшувалася, витісняючи іншими методами навчання. Для формування усного мовлення актуальними є полілог, інсценізація, міні-проект та case-метод, класичні варіанти мозкового штурму та асоціативного куща, проблемна розповідь тощо, адже у цей період зростає свідомість у вивченні мови та має закладатися основа розуміння граматики, системи мови загалом. Також акцент у вивченні української мови має поволі зміщуватися від репродуктивних видів мовленнєвої діяльності до продуктивних (творчих).

Зазначимо, що під час використання наведених вище методів може організовуватися як активна, так і інтерактивна взаємодія між учителем та учнями, що залежить від рівня володіння учнями українською мовою та рівня сформованості їх комунікативної компетентності.

Описані методи сприяють реалізації компетентнісного, комунікативного, особистісно орієнтованого підходів до навчання української мови як державної учнів початкових класів шкіл з навчанням мовами національних меншин.

ФОРМУВАННЯ УСНОГО МОВЛЕННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

К.Ю. Ладоня, науковий співробітник

Аналізуючи процес навчання дітей української мови як державної, було розроблено та уточнено зміст, методи та прийоми формування в учнів початкових класів шкіл з мовою навчання національних меншин усного мовлення. У процесі роботи над темою було проаналізовано стан розвитку мовлення учнів початкових класів, обґрунтовано теоретичні засади розвитку їхнього мовлення на уроках української мови, розроблено відповідну методику розвитку їхнього мовлення на